

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

96 Hic secli princeps non ordinet ecclesiae res.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

seu urbanum, vel ornamenta, aut ministeria ecclesiarum, quae nunc sunt, vel quae ex quibuslibet titulis ad ecclesiarum iura pervenerint, ab eo, qui nunc antistes sub electione communi fuerit ordinandus, & illis qui futuris saeculis sequentur, quocunque titulo, atque commento alienari liceat. Si quis vero aliquid eorum alienanti, vel consentienti, accipienti, anathema. [¶ Maximus Episcopus Bleranensis ecclesiae dixit.] Modo sancta synodus dignetur edicere, si licet laico homini anathema in ordinem ecclesiasticum dicere: aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non competeat constituere. Dicite, vobis quid videtur. De melioribus legem dare? SanQua a synodus dixit, Non licuit, & adjecit: lege sequentia. Hormisdas diaconus legit: [¶ Et is, qui praedium rusticum, vel urbanum iuris ecclesiastici fuerit consecutus, noverit se nulla lege vel praescriptione munitum, sed si vis, qui alienaverit, siue qui eum sequetur b, voluntate contraria praedium huiusmodi alienatum revocare 2. voluerit, id cum fructibus restituat, quos a illic fuerit consecutus.] ¶ Hae cum legeret, Stephanus Episcopus Venuinae ecclesiae, surgens & confessus dixit, Perlegatur. Hormisdas diaconus legit. [¶ Qua 3 poena d placuit accipientis etiam haeredes afficere. In qua re culibet clericorum contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim, & sacrilegium instar, ut quae vel pro salute, vel pro requie animarum sanctorum e uniusquisque venerabili Ecclesiae, pauperum causa contulerit, aut certe reliquerit, ab his, quos hac maxime servare convenerat, in alterum f transferatur. Plane quaeconque in gemmis, vel auro, atque argento, nec non & vestibus minus apta usibus, vel ornatu videntur Ecclesiae, quae servari, ac diu manere non possunt, sub iusta a estimatione vendantur, & erogationi g religiosa proficiant.] ¶ Cumque lecta fuisset; Laurentius Episcopus Mediolanensis ecclesiae dixit [¶ Ista scriptura nullum Romanae civitatis ponit obligare Pontificem: quia non licet laicos statuendi in ecclesia, praeter Romanum Pontificem habere aliquam potestatem: quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi: maxime cum nec Papa Romanus subscripserit, nec alicuius secundum canones metropolitani legatur assensus.] ¶ Petrus Episcopus Ravennatis ecclesiae dixit [¶ Scripturam, quae in nostra congregatione vulgata est, nullis eam viribus subsistere manifestum est, quia nec canonibus convenit, & a laica persona concepta videtur, maxime quia in ea nullus praesul sedis Apostolicae interfuisse, vel propria subscriptione firmasse monstratur.] ¶ Eulalius Episcopus Syracusanae Ecclesiae dixit. [¶ Scripturam quae in sacerdotali concilio recitata est, evidentissimis documentis constat esse invalidam: Primum, quod contra Patrum regulas a laicis, quamvis religiosis [quibus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas] facta videtur: deinde quod nullus praesul sedis Apostolicae subscriptione firmata docetur. Quod si cuiuslibet provinciae sacerdotes intra terminos suos concilio habito, quidquid sine metropolitani b sui auctoritate tentaverint, irritum esse debere sancti Patres sanxerunt; quanto magis, quod in Apostolica sede non existente praesule (qui merito & B. Petri Apostoli per univ[er]sum orbem primatum obtinens sacerdotii, statuta synodalibus consuevit tribuere firmitatem) a laicis (licet consentientibus aliquantibus Episcopis, qui tamen Pontifici, a quo consecrati l praesumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium

a Verba Basilic. b al. consequenter. c al. qui illud. d es. Basilic. verba. e al. fuerunt. f al. alienatam. g al. erogatio religioni proficiat. h 79. 93. 23. i al. munc. k al. praerogativa. l al. consecrari.

est, nec posse inter ecclesiastica ullo modo statuta ceteri.] Sancta synodus dixit: Licet a secundum professionem venerabilium fratrum nostrorum, Laurentii, Petri, Eulalii, Cresconii, Maximi, vel Stephani, nec apud nos incertum habetur hanc ipsam scripturam nullum esse momenti; verum tamen etiam si aliqua posteritate subsistere, modis omnibus in synodo convenit provida beatitudinis vestra sententia evocari conveniebat, & in irritum deduci: ne in exemplum remaneret praesumendi quibuslibet laicis, quamvis religiosis, vel potentibus, in quacunque civitate quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis facultatibus, quarum solus sacerdotibus disponendi indisculsè a Deo cura commissi docetur.

1 ¶ Cum in Mausoleo] Hoc initium scripturae Basilic. in tomis conciliorum & codice canonum sic habet, Cum in unum apud B. Petrum Apostolum resedissent, sublimis, etc. Omnia autem multa sunt huius capituli varietates in exemplaribus Gratiani, in variis conciliorum editionibus, & in codice canonum, ex quibus ea tantum partim indicata, partim notata sunt, quae maiori ponderis sunt visa.

2 ¶ Revocare] Sic est emendatum ex omnibus conciliorum exemplaribus & impressis & manuscriptis, cum antea legeretur, retinere.

3 ¶ Qua poena] In omnibus editionibus conciliorum legitur. Quam poenam placuit accipientis haeredes, prohaeredesque respicere. In codice vero canonum manuscripto non dicitur, prohaeredesque.

C. II. ¶ Imperatores ad fidem confirmandam, non potentiam ostendendam synodo interesse debent.

Unde in sexta actione Chalcedonenis concilii Martianus Imperator dixit inter cetera.

¶ Nos b ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam, exemplo religiosissimi principis Constantini synodo interesse volumus, ut inventa veritas non ultra multitudo pravus doctrinis attracta discorde.

C. III. ¶ De eodem.

Item ex eadem sexta actione, in fine.

¶ Quaedam c capitula sunt, quae ad honorem vestrae reverentiae vobis servavimus, decorum esse iudicamus a nobis haec regulariter potius firmari per synodum, quam nostra lege sanciri.

C. IV. ¶ Synodi concensus Imperatores interesse non convenit, nisi ubi de fide agitur.

Item Nicolaus Papa in epistola ad Michaelem Imp. quae incipit [Proposueramus.]

¶ Binam d legis, Imperatores antecessores vestri synodalibus conventibus interfuisse, nisi tantum in quibus de fide tractatum est, quae universalis est, & omnium communis est, quae non solum ad clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos?

C. V. De praesulibus divinis rebus, qui humanis rebus praesunt, iudicare non possunt.

Idem in eadem epistola.

¶ Denique e hi, quibus tantum humanis rebus, & non divinis praesse permillum est, quomodo de his, per quos divina ministrantur, iudicare praesumant, peccatum ignoramus.

C. VI. ¶ Nec etiam Imperator iura Pontificis, nec Pontifex iura regia usurpet.

Idem paulo inferius.

¶ Vm ad verum i ventum est, ultra sibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex no-

a al. Liqueat. b Ansel. lib. 3. c. 107. c Ansel. ibid. De vobis die p. 3. d Ansel. lib. 1. c. 25. e Ansel. ibid. f Sap. dignitas quantum. Ansel. ibid.

Imperatorum usurpavit: quoniam idem mediator Dei & hominum homo Christus Iesus sic actibus propriis, & dignitatibus distinctis, officia potestatis utriusque distinxit, propria volens medicinali humilitate sursum efferri, non humana superbia rursus in infernum ademer- gi, ut & Christiani Imperatores pro aeterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis actio carnalibus distaret incurribus, & ideo militans & Deo minime se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis praesidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus.

¶ Ad verum] Post ultima verba capiti antecedenti sequitur continetur in eadem Nicolai epistola. Fuerunt haec ante adventum Christi, ut quidam typicè reges simul & sacerdotes existerent. Quod sanctum Melchisedech esse fuisse sancta prodit historia, quodque in membris suis diabolus imitatus: (utpote qui semper quae divino cultui conveniunt, sibi tyrannico spiritu vindicare contendit) ut pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum est, eundem Regem atque Pontificem, ultra sibi, &c. Nihil autem mutatum est, & ob glossam, & quoniam est in initium capiti. Nonnulla vero alia huc pertinentia notata sunt, supra distinct. 103. cap. quoniam.

C. VII. ¶ *A seculari potestate Pontifex profusus nec solvi, nec ligari valet.*
Idem in eadem, paucis interiectis.

Satis d' evidenter ostenditur, à seculari potestate nec ligari profusus, nec solvi posse Pontificem, quem constat à pio principe Constantino (quod longe superius memoravimus) Deum appellatum: nec posse Deum ab hominibus iudicari manifestum est. Sed & Theodosius minor 1. sanctae synodo scribens Ephesine primae, dixit. [Deputatus est igitur Candidianus magnificentiſſimus Comes strenuorum domesticorum transire ut que ad sanctissimam synodum vestram, & in nullo quidem eis, quae faciendae sunt de piis dogmatibus quaestiones, seu potius expositiones, communicare. Illicitum namque est eum, qui non sit ex ordine sanctissimorum Episcoporum, ecclesiasticis intermisceri tractatibus. e.] & post pauca. ¶ His itaque manifestè reperit, apparere commissarium Ignatium per Imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse profusus expelli. In cuius damnatione, quia praesulum quoque assensus est subsecutus, appareret causa fuisse patratum adulationis, non legitima sanctionis.

¶ Theodosius minor] Verba haec sunt accepta ex epistola Theodosii ad Valentianam Imperatricem synodo Ephesine per Candidianum missa, quae est in extremo prima actionis istius synodi. In versione antiqua, quae servatur in bibliotheca Vaticana, & quae Latina edita est, eadem plane hoc loco habetur verba cum his, quae referuntur Nicolai, & optime conveniunt cum Graeco.

C. VIII. ¶ *Factus Pontificum Imperator iudicare non debet.*
Idem Ludovico Imperatori.

In scripturis narratur Constantinus Imperator dixisse. [Verè si propriis oculis vidissem sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem, clamantem meam expellam, & cooperirem eum, ne ab aliquo videretur.] In quibus desideratissime sibi, necessitatio commonemini, ut quemadmodum fide & religione, ac honoris paritate ei adaequari viderentur: ita quoque humilitate, atq; devotione

a. al. inferna. b. 2. Timoth. 2. c. Genes. 1. d. Anselm. lib. 1. cap. 107. e. In eadem epist. Gregorii septimi. Capitulum 107. Concil. Parisiens. lib. 1. cap. 3. Poly. cap. lib. 1. tit. 27. Anselm. lib. 1. cap. 72. Panorm. lib. 1. cap. 109. d. regiminibus. e. al. velle. f. Ambrosius de dignit. sacerdot. cap. 2. g. Poly. lib. 1. tit. 19. Ansel. lib. 1. cap. 122. ex lo. ann. 8.

aquiparari nihilominus anhelatis, ita ut in nullo inferio- eo, sed potior inveniamini post illius exempla, qui ta- lem se exhibuit ante alia a profusus exempla. Sed hoc quidem diximus cautos nos reddere cupientes, ut si de- Domini sacerdotibus, qui iure patres dicuntur, aliquid contigerit, nos audire, quod confusionem piis mentibus ingerat, non infrunim, sed pudoratos filios Noè & imi- tantes, paternam de reliquo verecundiam contegatis, ut affluenti, quemadmodum & illi, benedictioni repleti, moderante Domino mereamini.

C. IX. ¶ *Regum & principum patres & magistris sacerdotes esse censentur.*
Item ex epistola Gregorii VII. ad Hermannium Metensem Episcopum, lib. 2. epist. 21.

Quis & dubitet sacerdotes Christi regum & prince- pem, omniumque fidelium patres, & magistris cen- seri? Nonne miserabilis insania esse cognoscitur, si fili- us patrem, discipulus magistrum sibi conetur subjugare, & iniquis obligationibus illum suae potestati subijcere, à quo credit non solum in terra, sed etiam in caelis se li- gari posse, & solvi.

C. X. ¶ *Auctoritas sacra Pontificum & regalis po- testas, huius mundi gubernacula regunt.*
Item Gelasius Papa Anastasio Imperatori.

Dvo 1 sunt & quippe Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur: auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus tantò gravius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regi- bus & hominum, in divino sunt reddituri examinare rationem.] & post pauca [¶ Nosti itaque inter haec ex il- lorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi posse voluntatem.] ¶ Talibus igitur institutis, talibusque fuit auctoritatibus plerique Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicaverunt. Nam si speciale ali- quod de personis principum requiratur exemplum, be- acus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia- consensit, ut sanctus Iohannes Chrysoſtomus à sua sede- pelleretur) excommunicavit 2: B. Ambrosius s. licet sanctus, non tamen universalis ecclesiae Episcopus, pro- culpa, quae aliis sacerdotibus non adeò gravis videba- tur, Theodosium magnum Imperatorem excommuni- cans, ab ecclesia excludit: qui etiam in suis scriptis os- tendit, quòd aiatum non tant pretiosum sit plumbo, quam regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis, hoc modo circa principium sui Pastoralis scribens. [Honor, fratres, & sublimitas Episcopalis nullis poterit compa- rationibus adaequari. Si regum fulgore compares, & prin- cipum diademati, longe erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares, quippe cum vide- at regum colla, & principum submitti genibus sacerdotum; & osculata eorum dextera, orationibus eorum credant se communiti.]

¶ Duo sunt] Caput hoc suspensum est ex eadem epistola Gregorii VII. ex qua antecedens: & ab hoc usque ad verbum, vo- luntatem, sunt verba scripta Gelasii ex epistola, quae habetur in- pressa citata à Gregorio VII.

¶ Excommunicavit] Si hic interponatur caput, Alios item. 7. q. 6. hac pars epistola integra habetur.

C. XI. ¶ *Imperatores debent Pontificibus subesse, ut praesent.*
Item Iohannes Papa.

Si Imperator catholicus est (quod salva pace ipsius

a. al. talia. * Genes. 9. b. Anselm. lib. 1. cap. 107. Pro ps. cap. 308. Panorm. lib. 1. cap. 108. c. In eadem epist. Gregorii septimi. Capitulum 107. Concil. Parisiens. lib. 1. cap. 3. Poly. cap. lib. 1. tit. 27. Anselm. lib. 1. cap. 72. Panorm. lib. 1. cap. 109. d. regiminibus. e. al. velle. f. Ambrosius de dignit. sacerdot. cap. 2. g. Poly. lib. 1. tit. 19. Ansel. lib. 1. cap. 122. ex lo. ann. 8.

di ierimus) filius est, non prout ecclesia: quoniam ad religionem competit, discere ei convenit, non docere: habet privilegia sui potestatis, quae administrandis legibus publicis divinitus consecutus est, ut eius beneficiis non ingratus, contra dispositionem coelestis ordinis nil usurpet. Ad sacerdotes enim Deus voluit, quae ecclesiae disponenda sunt, pertinere, non ad saeculi potestates: quas, si fideles sunt, ecclesiae sui sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi vindicet alienum jus, & ministerium, quod alteri deputatum est: ne contra eum tendat abrupti, a quo omnia constituta sunt; & contra illius beneficia pugnare videatur, à quo propriam consecutus est potestatem. Non à legibus publicis, non à potestatibus saeculi, sed à pontificibus, & sacerdotibus omnipotens Deus Christianae religionis clericos, & sacerdotes voluit ordinari, & discuti, recipique de errore remeantes. Imperatores Christiani subdere debent, executiones suas ecclesiasticis praesulibus, non praefere.

C. XII. § De eodem.

Item Gelasius ad Episcopos orientales.

Nunquam a de Pontificibus, nisi ecclesiam iudicasse: non esse humanarum legum de talibus ferre sententiam, absque ecclesiae principaliter constitutis Pontificibus: obsequi solere Principes Christianos decretis ecclesiae, non suam praeponeere potestatem: Episcopis caput subdere principem solitum, non de eorum capitibus iudicare.

C. XIII. [§ De eodem.] P. A. L. E. A.

I. Constantinus Imperator coronam, & omnem regiam dignitatem in urbe Romana, & in Italia, & in partibus occidentalibus Apostolice concessit. Nam in gestis B. Sylvestri (quae beatus Papa Gelasius in concilio LXX. Episcoporum à catholicis Regi commemorat, & pro antiquo usu multas hinc imitari dicit ecclesias) ita legitur.

Apud Anselmum lib. 4. pro rubrica capiti 32. haec habentur. Quod Constantinus Imperator Papae concessit coronam, & omnem regiam dignitatem in urbe Romana, & Italia, & in partibus occidentalibus. In principio vero ejusdem capiti 32. haec leguntur, In gestis beati Sylvestri, &c. usque ad finem huius & seq. palea, quemadmodum etiam in collectione Deusedit.

C. XIV. § De eodem. P. A. L. E. A.

II. Constantinus Imperator à quarta die sui baptismi privilegium Romanae ecclesiae Pontifici contulit, ut in toto orbe Romano sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut iudices Regem. In eo privilegio ita inter cetera legitur. [Vtile 2 iudicavimus una cum omnibus Satrapis nostris, & universo senatu, optimaque rebusque meis, etiam & cuncto populo Romanae gloriae Imperio subjacenti, ut sicut beatus Petrus in terris vicarius filii Dei esse videtur constitutus, ita & Pontifices, qui ipsius principis Apostolorum gerunt vices, principatus potestatem, amplius, quam terrena Imperialis nostra serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis, nostroque Imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum, vel e ejus vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostram terrenam Imperialem potentiam, sic ejus sacrosanctam Romanam ecclesiam decrevimus veneranter honorari, & amplius quam nostrum Imperium, & terrenum thronum, sedem sacratissimam beati Petri gloriosè exaltari: tribuentes ei potestatem, & gloriae dignitatem, atque vigorem, & honorificentiam Imperialem. Atque decernentes sancimus, ut principatum teneat tam super quatuor praecipuas se-

a In originali haec pendunt ex superioribus. Polyb. ibidem. Ansel. lib. 6. c. 137. * Ansel. lib. 4. cap. 32. Deusedit. lib. 4. c. 1. b In edito Constantini, quod est post concil. Neocaesariense. Ansel. lib. 4. c. 32. Deusedit. ibidem. c. al. & ejus successores.

des, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, quam etiam super omnem in universo orbe terrarum ecclesias Dei: & Pontificem, qui pro tempore ipsius sacrosanctae Romanae Ecclesiae exterritur, celsior, & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat, & ejus iudicio, quaeque ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. & infra. ¶ Ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli pro continuatione luminariorum passionum praedia contulimus, & rebus diversis eas dimimus, & per nostram Imperialem iustionem sacram in oriente, quam in occidente, vel etiam septentrionali, & meridiana plaga, videlicet in Iudaea, Graecia, Asia, Thracia, Aethiopia & Italia, vel diversis Insulis, nostram iustionem ei concessimus, ea prorsus ratione, ut per nos beatissimi patris nostri Sylvestri summi Pontificis successorumque eius omnia disponantur. & infra. ¶ Beato d. Sylvestro patri nostro, summo Pontifici, & universae urbis Romae Papae, & omnibus ejus successoribus Pontificibus, qui usque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, de praesenti contradimus palatium Lateranense, deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, nec non superphuriale, videlicet lorum, quod Imperiale est, cum dare, asolet collum, verumetiam & chlamydam purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta, sed & dignitatem Imperialium potentium equitum, confessoantes etiam & Imperialis sceptrum, simulque cuncta signa, atque banda, & diversa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriae potestatis nostrae. Viris autem reverendissimis clericis in diversis ordinibus eidem sacrosanctae Romanae Ecclesiae servientibus, illud culmen singularitate, potentia & praesentia habere sancimus, ejus amplissimum nosser senatus, videtur gloria adornari, id est, patrios, atque consules, effici, nec non ceteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut Imperialis militia ornatur, ita & clemens sanctae Romanae Ecclesiae ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officii diversis, celsiorum nempe, & ostiariorum, atque omnium excellentiorum ornatur, ita & sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissimum Pontificale decus praesergeat, decernimus & hoc, clericorum ejusdem sanctae Romanae ecclesiae manipulis & linteaminibus, id est, candidissimo colore decorari equos, ita & equitare. Et ut nosser senatus calceamentis utitur, cum udonibus, id est, candido linteamine illustratis, sic utantur doctores, ut sicut coelestia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. Prae omnibus autem licentiam tribuimus sanctissimo patri nostro Sylvestro, & successoribus eius ex nostro iudicio, & ut quem placatus proprio consilio clericare voluerit, & in religiosorum numero clericorum connumerare, nullus ex omnibus praesumat imperbe agere. Decrevimus itaque, & hoc, ut ipse, & successores ejus diademate, videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemmis pretiosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore B. Petri gestare. Ipse vero beatissimus Papa, quia super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam B. Petri, omnino ipsa ex auro non est passus uti corona, nos privilegium candido g. nitore splendidum, resurrectionem Dominicam designans, ejus factatissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frantum equi ipsius reverentia B. Petri, stratoris officium illi exhibuimus.

a Antioch. Alex. orig. impressum. b al. concinnatione. c. al. eis libertatem concessimus. d. suo parte. cap. 49. Pann. L. cap. 1. e. al. phrygium, id est, mitram. f. Suidas in hoc verbo. g. al. candidi nitore splendidi.

ἡτοι σανδάλια λινθίη, ἀλλ' ὄχι λινθίη, ἕως καὶ τὰ ἄρσενια, ὡς καὶ πάλαι ὄφειλε εἶναι τῶν ἡγίων, id est, Et quemadmodum senatus noster fert calceos, seu sandalia cum lineis albis, ita etiam ecclesiastica, sicut reitrefria ad Dei laudem.

6 ¶ Quem placatus] Ἰσαϊαῦς πρὸς συζητήσαντες βεβαίως μετὰ ἰδίου λέγει, καὶ ὁ ἄριστος γαρὶς, κληρονομήσῃ, καὶ ὡς τὰ ἀεθλῶν τῶν ἀγίων κληρονομήσῃ, id est, ut si quis ex senatu sponte sua, quodque ita ipse libeat, voluerit fieri clericus, & in sanctorum clericorum numerum adscribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire.

7 ¶ Hæc verò omnia] Hæc quoque, est magna verborum varietas, sed eadem feri sententia.

C. XV. ¶ Imperialis auctoritas religiosa dispensationis mensuram non mutat.

Item Gelasius ad Episcopos Dardania.

Sicut quamvis parva civitas prerogativam presentis regni non minuit, sic Imperialis presentia mensuram dispensationis religiosæ non mutat. ¶ Semper est effectum in sacerdotali concilio de sacerdotibus iudicia provenire. Nam quisque Pontifices sint, etiam errore humanitus accidente, non tamen contra religionem ullatenus excedentes, nullatenus videantur à seculari potestate posse percelli.

1 ¶ Semper] Mutatio est à collectore orationis ductus, ne qua antecessione, recitanda essent.

C. XVI. ¶ Ecclesiis restaurare contritas, non Pontifices, sed qui, boni principis est.

Item Marcellus Papa Maxentio 1.

Boni a principis est, ac religio b, ecclesias contritas atque concillas restaurare, novas edificare, & Dei sacerdotum honorare atque tueri. Unde sanctos Apostolos, eorumque successores sub divina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec invidere laborantibus in agro Dominico, neque expellere atque regis dispensatores.

1 ¶ Maxentio] In impregno addebatur Episcopo, qua voce abest ab omnibus manuscriptis.

DISTINCTIO XCVII.

Hic capitulo patenter ostenditur, quod nec Imperatori, nec cuilibet laico licet decernere, vel de electione Pontificis, c, vel de rebus ecclesiasticis. Quocumque autem ab eis constituta fuerint, pro insensu habenda sunt, nisi subscriptione Romani Pontificis, fuerint roborata. Unde illud Honorii Augusti, ut supra dictum est, rariore esse videtur, quod contra auctoritatem sacrorum canonum de electione summi Pontificis decernere tentaverit. Sed sic ex eodem capitulo habetur, ecclesia precibus Imperator in presumpciones valet decernere: sicut pro defensione fidei quondam decessisse leguntur, ne heretici aliquid, nomine ecclesie possiderent. Ab ea autem non invidari de rebus ecclesiasticis aliquid disponendi non habent facultatem. Honorius vero Augustus non sua auctoritate, sed B. Bonifacii supplicante, ecclesiastica quieti consulere, & concensuum ambitionem punire curavit.

C. I. ¶ Epistola Bonifacii ad Honorium Augustum.

Unde idem Bonifacius Episcopus supplicavit epistolam Honorio Augusto destinavit, dicens.

Ecclesia est mea, cui Deus noster meum sacerdotium, vobis res humanas regentibus deputavit, nos cura constringit: nec causis ejus, quamvis adhuc corporis incommoditate detineat, propter conventus, qui à sa-

a Anselm. lib. 6. cap. 172. b al. regu. c al. Pontificum. d Distinctio. filas. e Episc. ad Honorium.

cerdotibus universis & clericis, & Christiana plebs turbationibus agitantur, apud aures Christianissimi principis desim. Si enim secus, quam oportet, errat, non vos id facere, qui cuncta a qua moderatione ponitis, sed nos per nostram racionem a desideratis debimur, quod civitatis quietem, & ecclesie pacem vertere valeat, admisisse. Cum enim humanitas divina cultor religionis domino favente providentia nostra culpa erit, si non id vestra gloria (quantum est divinis semper rebus animo promptiore firmo & stabili iure custodiat, quod per tot annos seriem, & sub illis etiam principibus obtinuit, quare la nostra religionis cura constringit, id est, ut licet serventur, & sub vestra Imperio clementia ministrantur, sunt illi, formidentur. ¶ Ipsa enim ecclesia actionem tuam Christianissime Imperator, meo cunctis sermone, sed suo venerabili appellat affectu, qui Christus Deus noster, vestri fides rector & gubernator Imperii, uni desponsatam sibi, & intactam virginem, ut, ne in eam aliquos patiamini insidiantium procerum fluctus illidi, & quietam faciem tempestantis litæ turbine turbare, gloriosissime & tranquillissime Imperator Auguste e. Ipsa ergo (qua uni desponsata, si tamen mater est) Ecclesia, hac pietatem vestra legatione, quam suis sacerdotibus commisit, ipse præterea presentiaque repetit. Vobis, inquit, Imperantibus 2 crevit meus, qui modo tuus est, plus tam fidus Deo, quam tibi, qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces quas pro vestris felicitate dependit Imperii, telle quem, & de cuius sede agitur) sancto Petro, illi pro religionis obsequio vocibus clamas, cum supplicatio miscetur oratio, ne humanas a res sollicitate occidit sollicitate semel evulsa distrahatur. Angeretur pluribus, Princeps Christianissime, ter Ecclesia, nisi apud te suarum esset cura, & causis & nisi in oppressionibus idololorum, in hereticorum rectionibus, fide tua, divina cultu pariter cum semper florente, vicisset. ¶ Habet refugium, pueritiam mansuetudinis animatum, cum sua religionis ratione conjunctum: cum quidquid huic proficiat, magis, & conferatis fratribus, & confessoribus, probatissimis viris, à me & ab omnibus (qui Ecclesiam ciunt h) legatis: quibus (precamur) sacre causationis prosequentes in urbe vestra mansuetudinis animo, quo postulatis ammittis, in perpetuum hanc versalis ecclesie consulatis.

1 ¶ Id est, ut licita] In epistola ipsa legitur, id est, ut licita licitis.

2 ¶ Imperantibus] Additis aliquot ex epistola emendatus est hic locus, crevit qui modo tuus est, populus.

3 ¶ Ne humanas] In plerisque vetustis legitur, ne humanas res solito, &c. In originali vero, ne [alio] in res semel evulsa distrahatur à cultu solito, tentatur licitante, discordia.

C. II. ¶ Rescriptum Honorii ad Bonifacium Papam.

Victor Honorius, inclutus, triumphator, semper gustus, sancto ac venerabili Bonifacio Papa aeterna. Scripta beatitudinis tuae debita reverentia gratulatione suscepimus: quibus recentibus egimus cum potenti Deo maximas gratias, quod sanctimoniam tuam post longum incommodum opere reddidit dignum sanitati. Et ideo reverentibus venerabilibus gaudio nostrum, factorum apicum attestatione gnamus, ac petimus, uti quotidianis orationibus ap-

a al. tacentes. b al. presides. c al. non meo. d al. e al. semper Auguste. f al. vestra. g al. fecerit. h faciunt istiusmodi] orig.

